

MODLITWA KOŚCIOŁA

**MISTAGOGIA ROKU
LITURGICZNEGO
W UJĘCIU S. M. RENATY
FUDAKOWSKIEJ CSIC**

s. Anna Hyszko CHR

**MISTAGOGIA
ROKU LITURGICZNEGO
W UJĘCIU S. M. RENATY
FUDAKOWSKIEJ CSIC
STUDIUM HISTORYCZNO-LITURGICZNE**

TYNIEC
WYDAWNICTWO BENEDYKTYNÓW

Redaktor serii:

Michał Tomasz Gronowski OSB

Korekta:

Aldona Ibek

Opracowanie graficzne:

Jan Nieć

Na okładce wykorzystano stronicę z *Sakramentarza tynieckiego*

Imprimi potest: Opactwo Benedyktynów

L.dz. 36/2020, Tyniec, dnia 10.03.2020 r.

† Szymon Hiżycki OSB, opat tyniecki

Wydanie I: Kraków 2021

ISBN 978-83-8205-093-6

© s. Anna Hyszko CHR

© Copyright by Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów

ul. Benedyktyńska 37

30-398 Kraków

tel. +48 (12) 688-52-95

tel./fax +48 (12) 688-52-91

e-mail: zamowienia@tyniec.com.pl

www.tyniec.com.pl

Druk i oprawa:

Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów

druk@tyniec.com.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Wstęp.....	11
Rozdział pierwszy	
Siostra Renata Fudakowska jako przewodnik życia liturgią	19
1. Liturgiczne drogi s. Renaty Fudakowskiej.....	19
a) Środowisko wzrostu duchowego	20
b) Edukacja	25
c) Kontakty z liturgistami	28
d) Praca pisarska	31
2. Dziedziny mistagogii w twórczości	
s. Renaty Fudakowskiej.....	35
a) Mistagogia w epoce s. Renaty	36
b) Liturgia sakramentów.....	46
c) Mistagogia liturgiczna i czas	50
d) Sztuka i muzyka	53
e) Nawrócenie i mistagogia	55
3. Teologiczne aspekty roku liturgicznego w pismach	
s. Renaty Fudakowskiej.....	61
a) Chrystocentryzm	61
b) Eklezjalność.....	65
c) Słowo Boże	69
d) Obrzędowość.....	73
e) Formacyjność.....	76

Rozdział drugi

Mistagogia liturgii Wcielenia.....	83
1. Adwent	83
a) Mistagogiczna dynamika	85
b) Adwentowe dyspozycje Kościoła	91
c) „Adwentowy tryptyk” jako duchowa sugestia	95
2. Narodzenie Pańskie.....	101
a) Odradzające Światło	102
b) Eskalacja Bożego Światła	105
c) Całopalna odpowiedź na Słowo Wcielone.....	109
3. Epifania	115
a) Misterium potrójnego objawienia Mesjasza	116
b) Celebracja zaślubin z Boskim Oblubieńcem.....	118
c) Teofania Jezusa w życiu duszy.....	121
4. Ofiarowanie Pańskie	124
a) Misterium kapłańskiego aktu oddania.....	125
b) Celebracja spełnionego oczekiwania	129
c) Życie poddane Światłu	131

Rozdział trzeci

Mistagogia liturgii Odkupienia	135
1. Wielki Post.....	135
a) Figuryczność Przedpościa i Wielkiego Postu	136
b) Liturgiczne znamiona Wielkiego Postu.....	142
c) Życie w paschalnej gotowości	146
2. Wielki Tydzień.....	150
a) Misterium Krzyża – „Święte Świętych”	151
b) Celebracja liturgii Odkupienia	152
c) Życie w duchu Paschalnego Chrystusa.....	158
3. Wielkanoc.....	160
a) Misterium Ognia światłości.....	161
b) Celebracja przejścia	166
c) Życie odrodzone	171
4. Zesłanie Ducha Świętego	179
a) Misterium „spełnionych dni Pięćdziesiątnicy”	179

b) Celebracja uświęcającego działania	183
c) Życie odradzane przez łaskę.....	185
Rozdział czwarty	
Mistagogia liturgii życia	189
1. Niedziela.....	190
a) Misterium brzasku wiecznego Odkupienia.....	190
b) Przedsmak wiecznej Uczty.....	193
c) Udział w życiu Zmartwychwstałego.....	195
2. Uroczystości i święta Chrystusa Pana	197
a) Misterium odsłonięcia chwały Boga	198
b) Celebracja wspólnoty	200
c) Przybranie za synów	203
3. Uroczystości i Święta Najświętszej Maryi Panny.....	205
a) Misterium Służebnicy słuchającej.....	205
b) Macierzyńskie towarzyszenie	206
c) Oblubieńcze odpowiadanie	207
4. Aniołowie i święci	209
a) Stojący przed Bogiem.....	210
b) „Czyniący” Słowo Boga	213
c) Posługujący człowiekowi	216
Zakończenie.....	219
Aneksy	225
Aneks 1: Dokumentacja fotograficzna dotycząca osoby s. M. Renaty Fudakowskiej CSIC.....	225
Aneks 2: Fragment tłumaczenia książki Romano Guardiniego (1885–1968) O Duchu liturgii.....	227
Bibliografia	239
Summary	251

WYKAZ SKRÓTÓW

- AAS *Acta Apostolicae Sedis*, Roma 1909–
- ASN ARCHIWUM SIÓSTR NIEPOKALANEK, Szymanów.
- BPL *Bulletin Paroissial Liturgique*, Bruges 1919–1945.
- EK *Encyklopedia Katolicka*, Lublin 1973–
- EE JAN PAWEŁ II, Posynodalna adhortacja apostolska *Ecclesia in Europa*, 2003.
- GK *Głos Karmelu*, Kraków 1927/1952, 2005–
- KA *Królowa Apostołów*, Kochawina–Lwów, 1908–1939, 1947–1953, 1982–1996.
- KKK *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 2002².
- KL SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium*, Wrocław 1986.
- MCh *Mysterium Christi*, Kraków 1929/30–39.
- MD PIUS XII, Encyklika *Mediator Dei et hominum*, Roma 1947, tłumaczenie polskie: J. WIERUSZ–KOWALSKI, Kielce 1948.
- MR *Mszał rzymski z dodaniem nabożeństw Nieszpornych*, O.G. LEFEBVRE, przekład polski, oprac. Opactwo św. Piotra i Pawła w Tyńcu, Opactwo św. Andrzeja w Burges, Belgia, 1949.
- MŚw *Msza Święta*, Potulice 1936–1939, 1946–1953, 1957–
- PCh *Pro Christo*, Warszawa 1926–1939.
- PP *Przegląd Powszechny*, Kraków 1884–1914, 1916–1939, 1947–1953, 1982–2012.

RBL	<i>Ruch Biblijny i Liturgiczny</i> , Kraków 1948–
RD	<i>Róża Duchowna</i> , Lwów 1898–1939, 1947–1950.
SzCh	<i>Szkoła Chrystusowa</i> , Lwów 1930–1939.

Sigla biblijne według Pisma Świętego Starego i Nowego Testamentu (Biblia Tysiąclecia), Poznań 2000⁵.

WSTĘP

Wspominanie – rozumiane jako sakramentalne uobecnienie – wydarzeń zbawczych Chrystusa od pierwszych wieków chrześcijaństwa stanowiło fundament celebracji liturgicznej i wpłynęło znacząco na proces kształtowania się roku liturgicznego. Liturgia była wówczas w centrum życia chrześcijańskiego i duchowości Kościoła.

Szczególnym nawiązaniem do tego pierwotnego i życiodajnego nurtu była wizja teologiczna przedstawicieli ruchu liturgicznego na przełomie XIX i XX wieku. Byli oni przekonani, że liturgia, tak jak w początkach Kościoła, jest szkołą modlitwy i życia. Pionier tego ruchu, Prosper Guéranger OSB (1805–1875), wiedział, że liturgia wpływa na nasze życie, kiedy ją rozumiemy, dlatego między innymi pragnął dać do rąk szerokich rzesz wiernych dzieło, które miało wprowadzić ich w liturgię świąt – w liturgię całego roku kościelnego¹. Podobnie czynili jego kontynuatorzy, choćby autor analogicznego dzieła Pius Parsch (1884–1954), z augustiańskiego klasztoru w Klosterneunburgu².

Teologia prezentowana przez ruch liturgiczny eksponowała rolę zbawczego misterium Chrystusa w liturgii. Stało

---

¹ Por. P. GUÉRANGER, *L'Année liturgique: L'Avent, X*, Paris 1874. Na ten temat także, S. KOPEREK, *Teologia roku liturgicznego*, Kraków 1984, s. 20.

² Promotor Ruchu Liturgicznego w zakonie Kanoników Regularnych w Klosterneunburgu, P. PARSCH, *Das Jahr des Heiles*, Klosterneuberg 1923; *Rok liturgiczny*, tłum. Z. DĄBROWSKA, t. 1–3, Poznań 1956.

się tak głównie dzięki Odo Caselowi OSB (1886–1948), który został nazwany mistagogiem misterium paschalnego dla zachodniego Kościoła, gdyż na nowo wydobył to wyrażenie z Tradycji³ i ukazał jego treść. Wskazał on na obecność samego Chrystusa i Jego misterium w liturgii sakramentów, w oficjalnej modlitwie Kościoła i w obchodach roku liturgicznego⁴. Niedługo potem Sobór Watykański II dokładnie w tym duchu scharakteryzuje rok liturgiczny. Konstytucja *Sacrosanctum Concilium* tłumaczy, że „z biegiem roku Kościół odsłania całe misterium Chrystusa, począwszy od Wcielenia i Narodzenia aż do Wniebowstąpienia, do Zesłania Ducha Świętego oraz oczekiwania błogosławionej nadziei i przyjścia Pańskiego”⁵. Przeżywanie tego Misterium łącznie z Eucharystią sprawia, że zbawcze czyny Chrystusa stają się uobecniane i skuteczne. Dopełnieniem tego nauczania staje się stwierdzenie zawarte w *Katechizmie Kościoła Katolickiego*: przez liturgię rok zostaje przemieniony i staje się rzeczywistością „rokiem łaski Pana”. Ekonomia zbawienia działa w ramach czasu, ale od chwili jej wypełnienia w Misterium Paschalnym Jezusa i w wylaniu Ducha Świętego jest antycypowana pełnia zbawienia jako „przedsmak” – Królestwo Boże wchodzi w nasz czas⁶.

Szczególną rolę w przybliżaniu treści liturgii, zwłaszcza roku liturgicznego rozumianego jako obecność Chrystusa

---

³ Por. O. CASEL, *Chrześcijańskie misterium kultu*, tłum. M. WOLICKI, Kraków 2000. Na ten temat także, W. PAŁĘCKI, *Rok liturgiczny paschą Chrystusa*, Sandomierz 2006, s. 45.

⁴ Por. TEGOŹ, *Misterium święt chrześcijańskich*, tłum. A. ZIERNICKI, Kraków 2007. Na ten temat także, W. PAŁĘCKI, *Rok liturgiczny*, s. 45.

⁵ KL 102.

⁶ Por. KKK 1168.

w Jego tajemnicach, miała s. Maria Renata Fudakowska, niepokalanka (1873–1956), która zajmowała czołową rolę w polskim ruchu liturgicznym – dzisiaj niestety zapomniana. Dotychczas została opublikowana jedna praca naukowa dotycząca s. Renaty Fudakowskiej, której autorem jest o. Szczepan Zachariasz Jabłoński z zakonu oo. paulinów, w ramach pracy licencjackiej w Sekcji Liturgicznej Instytutu Pastoralnego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, pod kierunkiem ks. dr. hab. Wacława Schenka w 1973 roku. Praca nosi tytuł: *Siostra Maria Renata, Zofia Fudakowska, niepokalanka, jako propagatorka odnowy liturgicznej* i została opublikowana w *Studiach z dziejów liturgii w Polsce*⁷. Autor tej pracy zwrócił szczególną uwagę na pastoralno-praktyczny i wspólnotowy wymiar twórczości s. Renaty. Jeden z rozdziałów tej pozycji poświęca zagadnieniu roku liturgicznego. Autor wykazuje, że s. Fudakowska opierała się na pojęciu Kościoła jako Mistycznego Ciała Chrystusa, który uobecnia się podczas liturgii⁸.

Ponadto o s. Renacie ukazało się kilka artykułów, dotyczących jej biografii i tematów związanych z popularyzacją liturgii: ks. Lesława Jeżowskiego, *Siostra Maria Renata a Liturgia*⁹; tego samego autora *Wspomnienie bio-*

---

⁷ Z. JABŁOŃSKI, *Siostra Maria Renata, Zofia Fudakowska, niepokalanka, jako propagatorka odnowy liturgicznej. Studium historyczno-liturgiczne*, [w:] „*Studia z dziejów liturgii w Polsce*”, Lublin 4 (1982), s. 107–196.

⁸ Por. TEGOŻ, *Z. Fudakowska*, EK t. V, Lublin 1989, s. 747–748.

⁹ L. JEŻOWSKI, *Siostra Maria Renata a Liturgia*, RBL 10 (1957), s. 200–212.

graficzne¹⁰; Jana Urygi *Żyła liturgią Kościoła*¹¹; s. Germany Zofii Wesołowskiej *Ona żyła liturgią. O Siostrze Renacie Niepokalance w czterdziestą rocznicę śmierci*¹².

Powyżej wymienione artykuły wskazują na ogromne rozmiłowanie s. Renaty w liturgii, podkreślają jej przejęcie się sprawami liturgii Kościoła, jej zapał i zaangażowanie oraz zdolność popularyzowania liturgii. Jednakże żadna z tych prac nie zajmuje się wprost ani analizą twórczości s. Renaty, ani jakimś określonym zagadnieniem, a zwłaszcza tematyką roku liturgicznego, tak obszernie przez Autorkę opracowywanego i przybliżanego czytelnikom na łamach wielu czasopism polskich i zagranicznych. Zważywszy na brak polskich opracowań teologii roku liturgicznego przez autorów ruchu odnowy liturgicznej, praca s. Renaty Fudakowskiej zasługuje dzisiaj na naszą szczególną uwagę i analizę. Stąd wypływa podjęcie tego tematu w prezentowanej pozycji.

Temat pracy został sformułowany: *Mistagogia roku liturgicznego w ujęciu s. Marii Renaty Fudakowskiej. Studium historyczno-liturgiczne*. Najważniejszym pojęciem omawianym w książce jest „mistagogia”. Wyrażenie to jest dość szerokie i różnorodnie ujmowane. Siostra Fudakowska rozumiała je jako „myśli i uczucia wywołane częstym odczytywaniem modlitewnych świętych tekstów Mszału i Breviarza” w roku kościelnym, który urzeczywistnia i uobecnia tajemnice łaski w przestrzeni i czasie. Pojęcie to rozumiała nie

---

¹⁰ TENŻE, *Wspomnienie biograficzne*, „Przewodnik Katolicki” 63 (1957), nr 21, s. 282.

¹¹ J. URYGA, *Żyła liturgią Kościoła*, Tarnowski „Gość Niedzielny” 15 (1996), s. 15.

¹² G. Z. WESOŁOWSKA, *Ona żyła liturgią. O Siostrze Renacie Niepokalance w czterdziestą rocznicę śmierci*, RBL 1 (1997), s. 38–48.

tylko jako odczytanie myśli zawartych w tekstach ksiąg liturgicznych, ale i zwrócenie się ku Chrystusowi, jako źródłu¹³. W całości prac Fudakowskiej da się zauważyć, że mistagogia oznacza najpierw zwrócenie się ku zbawczemu misterium Chrystusa, ukazanie jego obecności i aktualizacji w celebracji liturgicznej oraz odniesienie do życia chrześcijańskiego.

Problemem badawczym podjętym w prezentowanej pozycji jest odkrycie pojmowania roku liturgicznego, a zwłaszcza jego mistagogii przez siostrę Fudakowską na tle ujęć współczesnego jej ruchu liturgicznego i nauczania Kościoła od czasów papieża Piusa XII. W książce zostaną zaprezentowane myśli Autorki z dostępnych materiałów źródłowych jej autorstwa, z uwzględnieniem kontekstu ruchu liturgicznego. Ponieważ Jej badania dotyczą wielu kwestii liturgicznych, zostaną one zasygnalizowane w pierwszym rozdziale, gdzie podana jest krótka charakterystyka jej twórczości. W pozostałej części zostaną wykorzystane materiały ściśle dotyczące roku liturgicznego.

Źródłem dla pracy twórczej s. Renaty Fudakowskiej była liturgia, czyli formularze liturgiczne z mszału, brewiarza oraz sama Biblia. Trzeba podkreślić, że s. Renata nawiązywała do wielu współczesnych znanych w Europie autorów z dziedziny liturgii. Analiza roku liturgicznego została dokonana w oparciu o przedsoborowe teksty liturgiczne i kalendarz liturgiczny, taki z jakiego korzystała s. Renata.

W prezentowanej pozycji zostanie podjęta próba odczytania poglądów s. Renaty Fudakowskiej w kontekście ruchu liturgicznego i związanego z nim etapu dziejów teologii.

---

¹³ R. FUDAKOWSKA, *Vivere cum Ecclesia*, t. 1, Kraków 1958², s. 20–21.

Zostaną także przybliżone ujmowane przez s. Fudakowską treści danej tajemnicy roku liturgicznego, jej charakterystyczne cechy, istotne elementy w kontekście całej twórczości Autorki i dzisiejszej myśli liturgicznej. Zgromadzony materiał zostanie poddany wielowymiarowej analizie poglądów i interpretacji roku liturgicznego w ujęciu s. Renaty, jak też zostanie podjęta próba odkrycia metody, jaką posługiwała się w swoim nauczaniu o roku kościelnym. Ukazaniu mistagogii poszczególnych obchodów liturgicznych posłuży natomiast stosowana przez Fudakowską i obecna dzisiaj w dokumentach Kościoła (por. Benedykt XVI, *Sacramentum caritatis*, 64) metoda katechezy mistagogicznej. Polega ona na odsłanianiu misterium zbawczego, ukazywaniu jego uobecnienia w liturgii i jego odniesienia do życia chrześcijańskiego.

Zważywszy na ruch liturgiczny, którego s. Fudakowska jest reprezentantem i typowy dla niego powrót do źródeł Kościoła, nie będzie zaskoczeniem, że będziemy poszukiwać w tej twórczości metody mistagogicznej, czyli budującej relację z żywym Bogiem i wprowadzającej w realia Jego Misterium. Misteria roku liturgicznego omawiane przez s. Renatę zostaną pogrupowane zgodnie z przyjętą strukturą roku kościelnego i przedstawione w ramach celebrowanej liturgii. Będzie to zatem: liturgia Wcielenia, liturgia Odkupienia i liturgia oparta o Misteria Chrystusa i Maryi w ciągu roku, jako nasza liturgia życia.

Lektura pism s. Renaty skłania do analizy każdego Misterium według trzech aspektów: opis Misterium, czyli charakterystyka wydarzenia zbawczego wyrażonego w danym święcie, wyjaśnienie sensu teologicznego z odniesieniami biblijnymi, a następnie uczestnictwo w danym Misterium,

kształt celebracji, forma obrzędów i wreszcie formacyjny wymiar Misterium: odniesienie do życia, ożywienie kontaktu z Bogiem i przemiana życia. W ten sposób będziemy dążyć do wykazania, że liturgia roku liturgicznego w ujęciu s. Renaty Fudakowskiej ma charakter wtajemniczający, to znaczy odsłania Misterium Boga, zbliża do Boga, do udziału w Misterium i wpływa na życie w tym duchu.

Literatura zgromadzona w wyniku kwerendy naukowej została podzielona na źródła, którymi są dzieła s. Marii Renaty Fudakowskiej, publikowane i niepublikowane, pozostawione w rękopisach i przechowywane w archiwum zakonnym Sióstr Niepokalanek w Szymanowie. Drugi dział to literatura tematu, a więc główne opracowania dotyczące roku liturgicznego i rozumienia liturgii.

W dołączonym Aneksie znajduje się dokumentacja fotograficzna (zdjęcie) s. M. Renaty Fudakowskiej i w ramach ciekawostki, z archiwum Sióstr Niepokalanek w Szymanowie rękopis tłumaczenia (wstęp) książki Romano Guardiniego *O duchu liturgii*, jako świadectwo pracy nad rozwojem świadomości liturgicznej w Polsce.